„Niet toetreden tot het altaar."

> Doch tot het voorhangsel zal hij niet komen, en tot het altaar niet toetreden, omdat een gebrek in hem is; opdat hij mijne heiligdommen niet ontheilige; want Ik ben de Heere, die hen heiligt. Lev. 21 : 23.

Nog altoos wandelen „de gebrekkige lieden" onder ons om als een levend raadsel in het Godsbestuur.

Er zijn blinden, die het leven inkwamen, en het leven doorwandelen, en weer door de poorte des doods het leven uitgaan, zonder ooit iets van deze rijke wereld, van den fonkelenden starrenhemel, van het schoon aanplant of dier of mensch *gezien* te hebben. Er zijn dooven, die als cellulair gevangen zitten te midden van druk sprekende vrienden. Er zijn stommen, wier gedachten en gevoelens zich innerlijk verdringen maar zonder een uitgang te vinden in het woord. Er zijn kreupelen, die niet vooruit kunnen. Er zijn kromme en misvormde en dwergachtige personen, die bang zijn voor het menschelijk oog, omdat ze telkens merken, hoe hun enkele verschijning spot of weerzin wekt. En ook zijn er verwonden of verminkten op allerlei manier, slachtoffers van val of ongeval, van oorlog of van werktuig.

Nu stuit dit uw indenken van het Godsbestuur nog minder, zoo zulk een gebrek of zulk een verminking *later* ontstaan is. Dan toch biedt eene of andere schuld vaak gedeeltelijke verklaring.

Maar als ge Jezus tegenover den blind*geborene* ziet staan, is het raadsel volkomen.

Want wel beproeft men het ook daar nog om die blindheid uit schuld te verklaren. Waar hij zelf nog geen oorzaak kon hebben gegeven, zou dan de schuld bij zijn ouders liggen. Maar Jezus wijst al zulke verklaring af, en spreekt het met Goddelijke beslistheid uit: „Noch deze heeft gezondigd, noch zijn ouders, maar dit is geschied, opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden."

Dat de Farizeër het in de ouders zocht, was geen boosheid. Het was veeleer de godvruchtige poging om van Gods heiligen naam den smaad af te weren, dat God *anders dan als straf* een mensch zoo ongelukkig in het leven zou hebben uitgezonden.

Maar toch slaat Jezus deze poging om „voor God te spreken" af. Immers al zulk pogen om „voor God te spreken," kweekt zelfverheffing. Of als *die* man blind geboren is, omdat *zijn* ouders zondigden, zondigden dan uw ouders, o, man die het heerlijk genot van beide uw oogen hebt, *niet!*

De Heilige Schrift slaat tegenover deze gebrekkigen en verminkten dan ook een heel anderen weg in.

Ze schuift allerminst de oorzakelijkheid van Gods bestel en bestuur weg, maar brengt ons integendeel de stellige uitspraak des Heeren in Ex. 4 : 11: „Wie heeft den mensch den mond gemaakt? Of wie heeft den stomme, of doove, of blinde, of ziende gemaakt? *Ben Ik het niet, de* HEERE?"

Aldus sprak God zelf tot Mozes uit den braambosch.

Wordt nu daarom over al zulk gebrek of over al zulke verminking in den mensch, door de Heilige Schrift vergoêlijkend heengeloopen? Is de Heilige Schrift sentimenteel, om bij het aanzien van al zulk gebrek, uitsluitend uw deernis en uw leedgevoel op te wekken?

Volstrekt niet.

Integendeel. Als de ordinantie voor de bediening van het heiligdom uitgaat, wordt veeleer schijnbaar hard, zeer hard, over deze ongelukkigen geoordeeld.

Indien er toch in Aärons huis zulk een gebrekkige gevonden werd, „een man die blind of kreupel, of te kort, of te lang in zijn leden was, of een man in wien een breuke des voets of een breuk van de hand werd gevonden, of een bultachtig man, of een dwergachtig persoon, of een gebroken man, of een met een vel over het oog, of met schurftheid," — zoo werd zulk een onverbiddelijk van de bediening van het heiligdom uitgesloten.

Hij mocht *„tot het altaar niet toetreden"*.

„Tot den voorrang mag hij niet komen, en tot het altaar mag hij niet toetreden, omdat een gebrek aan hem is, *opdat hij mijn heiligdom niet ontheilige*, want Ik ben de Heere."

En hoe ontzettend hard dit was, kunt ge u indenken, als ge er inkomt, hoe iemand op die wijs zelfs van het hoogepriesterlijk ambt kon zijn uitgesloten. En ook al ging het daar niet over, wat was het voor een echt Israëliet niet, in Sions heiligdom het offer te mogen bedienen, en hoe pijnlijk hard moest het dan niet wezen, niet alleen zoo ongelukkig te zijn, maar bovendien nog om zijn gebrek van die hoogste vreugde te zijn uitgesloten.

Ja, hoe ondoorgrondelijk hard niet, als dan die zelfde God den ongelukkige toefluisterde: „Ik heb u zoo gemaakt, en toch zondt gij mijn heiligdom ontheiligen."

Is nu daarom de Heilige Schrift zonder deernis voor deze ongelukkigen?

Vraag, om het antwoord te vinden, slechts wat Jezus aan de Johannes'-jongeren als boodschap meêgaf: De blinden zien, de dooven hooren, de stommen spreken, de kreupelen wandelen. Zie maar, hoe Jezus al de lieve lange dagen doende is, om deze ongelukkigen tot zich te roepen, te troosten en te genezen. Lees en herlees maar, wat over heel de Schrift verspreid staat, om het warmste medegevoel voor deze ongelukkigen in u op te wekken. Raadpleeg de historie hoe eerst in Christenlanden de deernis met deze ongelukkigen is opgekomen. En overtuig er u van, hoe nu nog elke stoot, elke aandrift om voor hen op te treden, en hun leed te verzachten, altoos herleid kan worden tot den eersten stoot die ten deze van de Schrift en door de Schrift is uitgegaan.

Maar *dit* blijft, dat het schepsel er om den Schepper zal zijn, en dat zelfs de deernis met deze beroofden u niet verlokken mag, om te willen dat God zich schikken zal naar zijn schepsel.

Omdat deze ongelukkigen er zijn, mag de eere van zijn beeld niet worden prijsgegeven. De menschelijke figuur en statuur is, en moet blijven de figuur en statuur zooals Hij ze verordineerd en oorspronkelijk geschapen heeft. En als er dienst in zijn heiligdom van het menschenkind zal zijn, mag niet de misvormde, de gebrekkige, de verminkte figuur bij zijn altaar toetreden, maar moet dat zijn en blijven de mensch gelijk God hem verordineerd had.

Dat zulk een Aaroniet daaronder leed is ontegenzeggelijk, en hoe meer hij naar Gods altaar verlangde, hoe harder zijn lot was, maar juist de vroomheid bood hem medicijn. Wie waarachtig vroom was, *kon* het zelf niet anders verlangen.

Niet wij stellen den regel, zoodat God er zich naar schikke, maar God stelt den regel, en daarnaar voegt zich het menschenkind.

Een vrome Aaroniet, die waarachtig vroom was, zou zelf niet hebben *willen* toetreden tot Gods altaar.

Ook hierin is Gods souvereiniteit. Hij doet met de kinderen der menschen naar zijn welbehagen.

Toch is hier nooit wilkeur. Jezus zegt het zelf van den blindgeborene. Hij is er, opdat het werk Gods in hem verheerlijkt worde. En Hij die de Fontein van alle goeden is, heeft het in zijn overvloedige macht, om, na een klein aantal jaren van geleden leed, voor een eeuwigheid lang dit kwaad door te rijker weelde en geluk te vergoeden, mits de doove, mits de blinde, mits de kreupele niet gemord hebbe] tegen zijn bestel, maar *gewêld* hebben een instrument in de hand zijns Heeren te zijn.

God verheerlijkt zich in tegenstellingen, omdat er zonder die tegenstellingen in den mensch geen kennisse en geen besef zelfs opkomt.

Waar geen krankheid onder menschen bekend was, zou geen gezondheid gewaardeerd worden. Daarom weet het kind niet, wat schat er in zijn bloeiende, blozende gezondheid is. En eerst wie tobben en krukken ging, dankt zoo innig dankbaar voor een enkele in-gezonde uren van welstand.

En zoo is de tegenstelling ook hier.

Wat denkt een gewoon mensch aan het rijk genot van den onmetelijken schat dien hij in zijn twee fiksche, heldere oogen, in zijn twee scherpluisterende ooren, in zijn helder keelgeluid ontving en dagelijks bezit!

Maar nu komt de tegenstelling. Ge ziet iemand die *niet* ziet. Ge ontmoet iemand die *niet* hoort. Iemand die *niet* spreken kan. Die strompelt maar niet loopt, en doodmoê wordt van een eindweegs, waar gij gedachteloos over heenvliegt.

En dat wekt uw deernis. Maar deernis om het gemis van *wat gij hebt*. En als dan uw ziel ontvankelijk is, en uw gemoed heiliger trillingen kent, dan is die blinde, die doove, die stomme, die kreupele de oorzaak, dat er Gode een offer der dankzegging door u wordt toegebracht, voor wat anders altoos, het lieve leven lang, *zonder* dank zou genoten worden.

En daar blijft het dan niet bij.

Uit die deernis komt niet alleen de beweging der dankzegging op, maar ook liefde en kunst ontleenen er haar aandrift aan, om de helpende en reddende hand aan die ongelukkigen toe te steken.

Dat is niet gezien onder de heidenen, maar dat is opgekomen in het Christenland.

Medegevoel, sympathie, medelijden, barmhartige zin en ontferming, om deze beroofden, waar het kan met hulpe bij te staan, en waar hulpe mogelijk bleek, hun lijden te verzachten.

In het heidenland bespot, beschimpt, belacht en verstoot men die beroofden. Een niet gaaf geboren kind draait men onder menigen negerstam, alsof het een hond was, nog den nek om. En niet ernstig genoeg kan nu nog in het Christenland de wildheid bestraft en tegengegaan, waarmeê het straatgespuis soms enkele ongelukkigen bespot.

Maar onder ons is dit booze kwaad dan ook bijna uitgeroeid, en waar het nog soms voorkomt, ergert een ieder zich, en schaamt men er zich over.

De geest is vaardig geworden ter hulpe. Voor menig gebrek is raad geschaft, en de heelkunde beelde. En waar heelen onmogelijk blijkt, dringt men met teedere liefde in de sombere wereld dezer ongelukkigen binnen, is vindingrijk om hun tegemoet te komen, hun ledigheid te verbreken, hun het meêleven mogelijk te maken, en, wat bovenal zoo troost en verzacht, hun op alle manier te doen gevoelen, dat men zelf voelt *wat* zij lijden, onder dat lijden zelf gedrukt gaat, en niets spaart om hun leed te verzachten.

En dat komt alles van Jezus hun toe. Van den Heiland, die *ze* zelf wonderbaar genas. En die nu van uit zijn hemel, door zijnen Heiligen Geest, dezen geest van deernis en ontferming opwekt, en dit vuur der liefde brandende houdt.

Niet zij mochten tot het altaar toetreden, maar van het hoogaltaar van Golgotha komt de Hoogepriester tot hen, om de vrucht van de offerande op dat altaar geofferd, hun ten goede te doen komen.

Zoo strooit hij bloemen op hun pijnlijken weg. En als de blinde, en de doove, de stomme en de kreupele den Heiland te voet valt, en hem de eere geeft, dan is die Hoogepriester straks als Koning machtig, om in het rijk der heerlijkheid dat komt, den dag te verwezenlijken, dat de stomme God loven, de blinde zijn glansen zien zal, en de kreupele zal springen als een hert.

Amsterdam, 25 Febr. 1898.

Tweeërlei Synode-Generaal.

Er is een *Synode*-Generaal en er is een *Staten*-Generaal. Twee saamkomsten. De eerste van het geloovige volk op kerkelijk, de tweede van heel het burgervolk op staatkundig gebied. Beide malen door afgevaardigden. Ter Synode-Generaal door de afgevaardigden der kerken. Ter Staten-Generaal door de afgevaardigden van de kiesdistricten.

Die beide namen staan alzoo in zeker verband, en ook dat *generaal* is in beide van gelijke herkomst. Men had Staten-Provinciaal, en uit deze de Staten-Generaal. Men had Synoden-Provinciaal, en uit deze de Synode-Generaal.

Nu doet zich bij de tegenwoordige Staten-Generaal intusschen het verschijnsel voor, dat deze volgens de oude Grondwet op meer dan één wijze saam *kon* komen, óf in enkelen of in dubbelen getale, óf gesplitst in twee Kamers of saam als een geheel, en zoo ook óf met het recht om te besluiten met gewone meerderheid van stemmen, of gehouden aan de meerderheid van twee derden der stemmen voor een wettig besluit.

Dit laatste bestaat thans nog zoo, en ook kent de Staten-Generaal nog plenaire en afzonderlijke zittingen. Voor de Troonrede b. v. komen beide Kamers als een geheel saam, 150 man sterk. Anders geplitst, de Tweede Kamer met 100, de Eerste met 50 leden.

Hierop wijzen we, om duidelijk te maken, dat men ook op staatkundig terrein tweeërlei soort vergaderingen van een zelfde lichaam kent, met gewijzigde samenstelling en gewijzigde bevoegdheid.

Dit toch toont, dat er op zichzelf niets onredelijks ligt in het denkbeeld, om even als bij de *Staten*-Generaal, zoo ook bij de *Synode*-Generaal, zich tweeërlei samenkomsten te denken, die in het getal leden of anderszins verschillen; en hiermede saamhangend ook niet dezelfde bevoegdheid hebben; en juist op dat laatste komt het hier aan.

Immers we vonden in een onzer vorige artikelen wel de mogelijkheid, om een *Synode*-Generaal van tien, twintig of dertig, evengoed als van veertig leden, naar Art. 50 der D. K., te houden, maar stuitten nog op de bedenking, dat zulk een zwak bezette Synode-Generaal van slechts *tien* leden, dan toch feitelijk Synode zou zijn, en als zoodanig de bevoegdheid zou hebben, om alle voorkomende zaken af te doen, en zelfs om allerlei gewichtige besluiten te nemen, die het kerkverband zouden binden.

Hiertegen toch zou gewettigde bedenking rijzen. De vergadering zou daartoe te klein zijn. Ze zou daarvoor geen gezag genoeg in de kerken bezitten. En ook, ze zou vaak dat licht en die wijsheid missen, die voor een beslissing van gewichtige aangelegenheden noodig was.

Alles kwam dus neêr op de nadere vraag, of het aanging en mogelijk was, zulke *kleine* Synoden-Generaal voor bepaalde doeleinden bijeen te laten komen, en inmiddels de gewichtige beslissingen van meer algemeenen aard uit te stellen voor de *groote* Synoden-Generaal.

Bij zulk vraagstuk nu heeft de analogie haar woord mee te spreken, en in zooverre zegt het dus reeds veel, dat we bij de *Staten*-Generaal gelijke practijk vonden, en dat de Staten-Generaal ons metterdaad een voorbeeld bieden van een zelfde college dat op onderscheiden wijzen, en met breeder of enger bevoegdheid, saamkomt. Een vroegere dubbele Kamer was volkomen onbevoegd, om de gewone zaken te behandelen, en ook nu is een vereenigde zitting volstrekt onbevoegd, om iets anders of meer te doen, dan haar als zoodanig is voorgeschreven.

Naar deze analogie is er dus evenmin iets op tegen, dat de Synoden-Generaal tweeërlei saamstelling kennen, de ééne breeder, de andere enger, en dat beide een afzonderlijke bevoegdheid hebben.

Wat men in steden nog vaak „breeden kerkeraad" noemt, is eveneens niets anders dan een uitgebreider samenstelling van den Raad der kerken, nu met de Diakenen er bij. Maar juist daaruit volgt dan ook, dat de gewone kerkeraad niet doen mag wat de breede doet, en de breede niet wat aan den engeren kerkeraad van opzieners is opgedragen.

En evenmin ligt er tegen zulk een onderscheiding tusschen tweeërlei samenstelling der Synoden-Generaal met verschillende bevoegdheid, bezwaar in den grondslag van ons kerkrecht.

De grondslag toch is, dat de macht der kerken van Christus'wege in de plaatselijke kerken is gelegd, en door de plaatselijke opzieners tot uiting komt, en zulks wel onder gehoudenheid om zich met andere plaatselijke kerken te verstaan over een gemeenschappelijk leven en zekere eenparigheid in de hoofdzaken.

Er is dus geen andere macht in de kerken, dan die uit de plaatselijke kerken opkomt, en al wat op haar samenwerking betrekking heeft, wordt, onder eerbiediging van de ordinantien Gods, bij gemeen akkoord, tusschen deze kerken, geregeld.

Deze kerken zijn alzoo volkomen vrij, om een of meer vormen voor haar saamvergaderingen te kiezen. Ze kunnen saamkomen door rechtstreeksche deputaten alle sâam. Ze kunnen sâamkomen, organisch, door afvaardiging in classis, uit classes naar Provinciale Synoden, en zoo eerst haar Synode-Generaal formeeren. En ook, ze kunnen naar de Synoden-Generaal afvaardigen uit elke Synode-Provinciaal, één, twee, drie, vier of meer man.

Doch hieruit volgt dan ook, dat niets haar bindt, dit altoos op dezelfde wijze te doen. Ze kunnen het ook doen, de ééne maal zus, en de andere maal zóó. Dat alles staat geheel en uitsluitend in der kerken goedvinden. Er is geen ordinantie Gods, die ten deze bindt, noch ook een primordiale overeenkomst, die haar vrijheid aan banden legt. De kerken zijn volkomen vrij, om dit alles te regelen gelijk zij zelve goedvinden. En het staat evenzoo aan haar, en aan niemand anders, om dat de ééne maal op deze, en de andere maal op die wijze te doen. Niets bindt ze of verplicht ze tot eenvormigheid. Alleen het belang der kerken, en de eisch van het kerkelijk leven, moet hier beslissen.

Blijkt het voor de kerken beter altoos op dezelfde wijze saam te komen, zoo stellen ze de gelijke samenstelling voor alle Synoden vast. Maar ook, blijkt de noodzakelijkheid en doelmatigheid te eischen, dat ze de ééne maal zus, en de andere maal zóó saamkomen, dan openen ze ook hiervoor bij gemeen akkoord den weg.

Komt men hierbij nu tot de conclussie, dat de te behandelen zaken te onderscheiden zijn in tweeërlei soort; in de eerste plaats zaken van *concreten* aard, die in zekeren zin een administratief karakter dragen of de rechtsbedeeling betreffen; en in de tweede plaats zaken van *principieelen* aard, die de constitutie of de regeling van het saamleven der kerken aangaan; — en acht men dat de eerste soort zaken het best door een *kleine* vergadering zijn af te doen, terwijl voor de tweede soort zaken een *breedere* vergadering meer gewenscht en meer doeltreffend is, dan *eischt* de goede orde zelfs, dat men dienovereenkomstig dan ook zijn samenkomsten inrichte.

Administratieve en juridische aangelegenheden kunnen niet wachten, eischen snelle afdoening, gestadige contrôle; en behandeling door deskundigen; terwijl omgekeerd de beslissing over principieele vraagstukken nooit die haast heeft, om breeder autoriteit vraagt, en meer te rekenen heeft met de onderscheiden stroomingen in het kerkelijk leven.

Er is dus alles voor, en niets tegen, dat men in zijn kerkenordening bepale, dat er tweeërlei algemeene samenkomsten der kerken zullen zijn, groote en kleine; dat op die *groote* elke Synode-Provinciaal *zíer* broederen afvaardige gelijk nu, en op die *kleine* vergaderingen slechts *één*, of wil men dit liever, zeg dan *twee* leden; en eindelijk dat men de bevoegdheid van deze beide soort vergaderingen onderscheide, door te bepalen dat de kleine Synoden-Generaal zich uitsluitend te belasten hebben met de afdoening van met name op te noemen concrete aangelegenheden, en dat alle overige vraagstukken ter beslissing verblijven aan de *breedere* Synoden-Generaal.

Art. 50 van de D. K. zou dan moeten gewijzigd worden, maar tot die wijziging zijn de kerken volkomen bevoegd. Er is niets dat haar hierin verhinderen zou. En dan natuurlijk kon hierbij tevens bepaald worden, dat de kleine Synode-Generaal elk jaar zou saamkomen, en de breede, gelijk dusver, om de drie jaar.

We zeggen niet dat hiermede reeds het ideaal zou bereikt zijn. Zelfs dient de vraag ernstig onder de oogen te worden gezien, of ook saamkomsten in een General Assembly, d. i. door afvaardiging uit elke kerk, of ten minste uit elke classis, niet ten slotte eisch des tijds zullen blijken.

Maar voorshands bepalen we ons tot de nu besproken quaestie, wijl deze uit den nood der tijden geboren wordt.

De zaak der Zending eischt voorziening. Ze kan niet naar eisch van de Gereformeerde beginselen gedreven worden, als de kerken slechts één om de drie jaren in zake de Zending handelen kunnen.

Dit is goed voor het nemen van principieele beslissingen in zake de regeling van de Zending, maar het is niet genoeg voor de uitvoering, die telkens spaak dreigt te loopen, als de beslissing zoo lang moet worden uitgesteld, of wel aan Deputaten een onbehoorlijke macht geeft, die met de beginselen van ons kerkrecht strijdt.

Reeds veel zou daarom gewonnen zijn, en de ontwikkeling meer een geleidelijke wezen, indien men er te Groningen in '99 toe komen kon, om den band van Art. 50 D. K. losser te maken, en alzoo de mogelijkheid te openen, dat de kerken telken jare in Synode-Generaal van minder breede saamstelling en met beperkter bevoegdheid saamkwamen.

De bloei der Zending is tot dien prijs!

Onze Eeredienst.

XX.

Thans de vraag, of de schoonheidseisch voor de bedienende personen, in de vergadering der gelooviger *een ambtskleed* vordert.

Ook op dit punt heerscht veel misverstand.

Konden nu nog plotseling in hun kleederdracht voor ons verschijnen de bedienaren des Woords, uit de kerken van Efeze en Colosse, of van Athene en Rome, zoo zou ons volk ongetwijfeld den indruk krijgen, dat men meer met pastoors dan met predikanten te doen had. Zelfs zouden we er volstrekt niet voor durven instaan, dat destijds niet menig opziener zijn dienst vervuld heeft, in wat men thans wel noemt „een wit hemd."

Stellig zou men er niet één ontmoeten met steek, bef en mantel, en al evenmin in wat men thans noemt rok, open vest en witte das.

De zaak is namelijk deze, dat in de dagen der apostelen, de burgerlijke Gricksche en Romeinsche kleederdracht, wat het grondtype aangaat, veel meer geleek op de kleederdracht der Roomsche geestelijkheid, dan op onze manier van zich te kleeden. Het ambtsgewaad, dat door de Roomsche kerk is voorgeschreven, is dan ook geen spiksplinternieuwe uitvinding, maar een kleederdracht, die, wat het grondtype betreft, ten deele is overgenomen uit den toenmaligen tijd, een type dat slechts nader uitgewerkt en voor het doel gepast is gemaakt.

Evenzoo staat het met het togale gewaad.

In het begin der 16de eeuw was de toga de gewone dracht voor gestudeerde personen. Ook die toga was van Romeinsche herkomst, en de geleerden van die dagen, die deels van kerkelijke herkomst waren, deels pleitbezorgers der renaissance, deden niets ongewoons, toen ze in dat half kerkelijk, half classiek gewaad zich bij hun onderwijs en op straat vertoonden.

Aan het eind der middeleeuwen had iedere stand een eigen kleeding.

De ridders golfden in zwierig satijn en fluweel, of kraakten in hun pantsieren. Elk gilde had een eigen dracht, waarin de aard van het gilde uitkwam. De landlieden droegen in de onderscheiden provincien en steden een eigen kostuum, schier zelfs in elke stad en in elk dorp verschillend. Hoe onze kooplieden en schutters zich uitdosten, weet ieder die hun klocke figuren In het Rijksmuseüm bewonderd heeft.

In die dagen kon het daarom niet anders, óf ook de kerk, ook de academie moest in eigen kleeding uitkomen. Men kon geen *generaal* toilet dragen, eenvoudig omdat er nog geen generale kleederdracht bestond.

Het was nog de zomertuin met gevarieerd groen en allerlei gekleurd gebloemte, en we waren nog niet in de herfstperiode ingegaan, die het alles eentonig dompelen zou in één matten tooi van dof, vaal blad.

Toen nu de Reformatie opkwam, en de bedienaren van den godsdienst uiteraard het kostuum der Roomsche kerk niet meer dragen konden, lag het voor de hand, dat men het *geleerde* kostuum koos; niet om een geleerden schijn aan te nemen, maar omdat het 't naaste lag. Al onze Hervormers, en eerste predikers zien we dan ook op hun portretten in dat destijds gebruikelijk kostuum afgebeeld. Ge kunt u de figuren van Luther en Calvijn bijna niet zonder die toga denken. Die toga was toen echter geen predikantskostuum, geen kerkelijke tabbaard, maar een heel gewone kleeding gelijk elk gestudeerd persoon die dragen kon, en droeg. Dat nu nog de rechters en de hoogleeraren gelijk soort kleed dragen, is dan ook niets dan nawerking van vroeger verleden. Alleen maar, wat toen de *gewone* kleeding voor al zulke klassen geworden was, is later bij tegenstelling, *ambts*kostuum geworden, en zoo zijn er nu drie soorten toga's, professorentoga's, rechterstoga's en predikantstoga's, elk met een verschillenden snit, en onderscheiden in de bef.

Oorspronkelijk *niet* als ambtsgewaad bedoeld, is op die manier ook de toga voor rechters enz. allengs ambtsgewaad geworden.

Uit de Gereformeerde kerken is intusschen ook die toga allengs verdwenen, toen dat stuk kleeding verdween uit den gewonen kring. Men droeg het zoolang de gestudeerden in het gemeen het droegen, maar ook men gaf het prijs, toen het van onze straten verdween. Iets wat toont, dat de toga in onze *Gereformeerde* kerken oorspronkelijk *nooit* ambtskostuum geweest is.

Als tweede type kwam toen de rok met steek, bef, mantel, korte broek en gespen op de wreef, gelijk de ouden van dagen in dit kostuum nog zich de oude predikanten herinneren, en gelijk het min of meer in gelijken vorm door Beets geteekend is in de oud-Amsterdamsche groef bidders.

Dit tweede kostuum was intusschen evenmin oorspronkelijk. Het was niet anders dan het ten hove aangenomen kostuum, nadat de zwaarder toga eerst luchtig om de schouders was opgeslagen, en ten slotte saamgerimpeld was in een smalle strook laken, die afhing langs den rug.

Dat hofkostuum drong toen als *hoog deftig* kostuum in onze steden door, en toen hebben ook de predikanten, allerminst om een ambtskostuum te hebben, maar alleen om *deftig gekleed te gaan*, ook weer dit model nagevolgd, en ze zijn het blijven dragen, ook toen het uit de burgermaatschappij verdween.

Zoomin als de „toga" in de 16e eeuw Is dus de „steek" als zoodanig ooit officieel ambtskostuum onder ons geweest. Beide typen werden overgenomen uit het gewone leven, en bleven een tijdlang hangen in de kerk, omdat men het oude kostuum *deftiger* vond dan de nieuwe vondsten der mode.

Wie zich op een afgelegen dorp thans nog inbeeldt, dat „de steek voor den dominee" toch het heusche, echte en heilige teeken van zijn waardigheid was, vergist zich dus evenzoo als wie aan de toga als ambtsgewaad eenige waarde hecht.

Als ambtsgewaad is de toga min of meer door de Haagsche Synode ingevoerd, maar zoomin in de toga als in de vroegere steek zit iets markants, of ook maar iets symbolisch.

Een stands- of ambtskostuum moet iets *uitdrukken*. Het ambt moet er in spreken. Men moet er zonder navraag het bedrijf of den stand in herkennen. Het moet *oprechtheid* zijn in de kleedij.

Aan de vroegere smeden, slagers, bierbrouwers, timmerlieden en zooveel meer, zag men toen wat ze waren. Niet heeren met hooge hoeden en sterk geheupte lange jassen, maar een sprekend gewaad, dat paste bij de behoefte van het bedrijf, en waarin de geaardheid van het bedrijf naar buiten trad.

Die uitdrukking kan rechtstreeks expressief, of symbolisch zijn, maar altoos moet er *taal* in het ambtskleed wezen. Het mag nooit zijn een *verzonnen* kostuum, dat men zoo overeengekomen is.

En in dien eenig goeden zin nu genomen is nóch de steek nóch de toga de uitdrukking van het ambt van Opzieners, en zoo mag gezegd dat beide kleederdrachten nóch historisch, nóch expressief, nóch symbolisch ook maar van verre op den naam van ambtskostuum aanspraak kunnen maken.

Was het dan misschien een *herkenningskostuum?*

Immers men weet, hoe een bepaald kostuum ook dezen tweeden dienst kan bedoelen.

Soldaten steekt men in een bepaalde uniform, om ze op verren afstand te kunnen herkennen en onderscheiden. Anders zou vriend en vijand geheel doorcenloopen. De uniform is bij den militair ook een sierlijkheid, er ligt ook zekere uitdrukking in, maar toch de hoofdzaak is, dat men op zekeren afstand elkaar *herkennen* kan.

Dienzelfden dienst doet het kostuum ook bij koetsiers en palfreniers, en zoo ook bij allerlei ondergeschikte bedienden, bij conducteurs, brievenbestellers, politieagenten enz. En ook dit heeft geen andere bedoeling, dan dat wie aan den trein, of bij den tram, of bij de omnibus iets te vragen of te bestellen heeft, terstond zien zou tot welke personen hij zich had te wenden. Anders zou men den een na den ander moeten aanspreken en vragen: Is u het ook? — maar nu, dank zij de uniform, ziet ieder terstond: *Dát is de conducteur.*

Ook in de kerken trad als zoodanig het kostuum op voor de kosters of de plaatsbewaarders, opdat ieder die het gebouw binnenkwam en een plaats begeerde, terstond weten zou, tot wien hij zich te wenden had.

Is nu in dien zin de steek of de toga ooit kostuum geweest?

Was het op een dorp noodig den predikant zulk een onderscheidingsteeken te